

تأملی در رفتار شناسی حضرت زهرا^(س) در تاب آوری مصائب و بلایا

مؤلفه‌های تمدن اسلامی در سیره و سلوک فاطمی

◀ **حجت‌الاسلام محمد فرهمینی قرآنی** پژوهشگر علوم دینی

با اینکه ائمه اطهار(ع) دارای نقش هدایتگری هستند و رهبری معنوی آنان در عرصه معنویت از همه چیز بیشتر مطرح است، ولی نمی‌توان نقش مهم آنان را در تمدن اسلامی نادیده گرفت.

با اینکه این ذوات مقدس غالباً در رأس رهبری سیاسی جامعه نبودند، ولی به‌عنوان کامل‌ترین افراد جامعه که منشأ علم و آگاهی بودند شناخته می‌شدند و اهل علم و دانش جهان اسلام به آنان روی آورده و از نقش علمی آنان بی‌اطلاع نبودند. لذا می‌بینیم آنان در کنار جایگاه معنوشان در میان شیعیان، از شاگردان بسیاری در میان عالمان مسلمان برخوردار بودند و علوم شراسر آنان به وسیله شاگردان و پیروانشان در جامعه منتشر شده و به‌عنوان خاندان رسول خدا(ص) و سخنان و نظریات آنان دارای مقبولیت ویژه‌ای بود و هست. از نظر ائمه اطهار(ع) مبانی فکری تمدن اسلامی، عبارت است از توانمان بودن حیات دنیوی و اخروی و اینکه هر دو باید به نحو احسن پرورش یابند. زندگی دنیوی مقدمه زندگی اخروی بوده و دنیا مزعه آخرت است. یک مسلمان همیشه باید به تعلیم و تعلم پرداخته و در راستای سعادت دنیوی و اخروی خویش قدم بردارد.

تمدن اسلامی از بعثت رسول خدا(ص) آغاز و با رشد پیدا کردن عناصر درونی و جذب عناصر مادی و معنوی از خارج، در طول تاریخ با طی کردن مراحل به تکامل رسیده و از یختگی و غنای لازم برخوردار شده است. زمینه‌های شکل‌گیری تمدن اسلامی در معارفی قرار دارد که به وسیله آن‌ها شده خدا(ص) به مسلمین ابلاغ گردید. ائمه اطهار(ع) نیز به‌عنوان خاندان، نزدیکان، نگهبانان و وارثان اصلی رسول خدا(ص) به بسط، تبیین و رشد این معارف اقدام کرده‌اند و آن را براساس قرآن و سنت نبوی(ص) محکم ساخته‌اند.

تمدن اسلامی، تمدنی است توحیدی و پنا دراین تمدن این است که یک جامعه توحیدی ایجاد گردد و همه آحاد آن در عبودیت محض قرار داشته باشند. لذا دوران حیات رسول خدا(ص) بهترین دوران و مهم‌ترین آن از این حیث در دوره‌های تمدنی اسلامی است و به جرأت می‌توان گفت عصر طلای تمدن اسلامی همان عصر رسول خدا(ص) و عصر او است. تمام فعالیت‌های این دوران با محوریت رسول خدا(ص) براساس دعوت به اسلام، تعلیم مردم، اجرای دقیق تعالیم و دستوره‌ای اسلام و هماهنگی شد حیات مردم با تعالیم و حیاتی اسلام بوده است و فقط در جهان اسلامی، دوران حکومت کوتاه امیرالمؤمنین(ع) را می‌توان مانند این عصر یافت که براساس سنت نبوی(ص) و همان تعالیم و حیاتی قرآن هدایت گردید و همان ارزش‌های زمام بعثت مورد اهمیت و دغدغه امیرالمؤمنین(ع) بود.

یقیناً دعوت رسول خدا(ص) و دینی که به آن معیوت گردیدند متوجه تمامی جهانیان بوده است. لذا رسول خدا(ص) در دنیای آن روز هر منطقه‌ای را که امکان داشت دعوت به اسلام می‌کرد. خداوند متعال نیز این‌دین را جهانی معرفی کرده است: «میعوت نکرْداندم تو را مگر برای همه مردم در حالی که بشیر و نذیر هستی و بیشتر مردم این را نمی‌دانند» این موضوع از ضروری‌ترین مسائل دین اسلام است و دیر یا زود با آمدن آخرین ذخیره الهی حضرت حجت(ع) این اتفاق خواهد افتاد و خداوند آخر جهان و دنیا را با وعده تشکیل حکومتی پیر از عدل و داد که مستضعفان حاکمان آن هستند، به ما بشارت داده است.

- معارف الهی حضرت فاطمه(س)**

علم و معرفت حضرت فاطمه زهرا(س) به اسرار الهی یکی از شاخصه‌های اصلی ایشان است و بواسطه این علم و معرفت است که از دیگران جدا شده و قابل درک برای سایر مخلوقات نیست و اینکه رسول خدا(ص) ایشان را پاره‌ای از خویشان معرفی می‌کنند، بنیاد این پاره تن بودن را به جسم و وجود عنصری رسول خدا(ص) تقلیل داد، بلکه ایشان پیاره‌ای از آن مقام نبوت که واسطه فیض الهی، جامع علوم عالم و فضائل اخلاقی است. این خود نشان می‌دهد که کلام و رفتار ایشان برگرفته از حکمت و معارف الهی است که باید مورد توجه و مذاقه پژوهشگران معارف اسلامی قرار گیرد.

البته از کلمات و خطبه‌ای که از حضرت فاطمه(س) باقی مانده است به عمق معارفی که از ایشان صادر شده است بخوبی می‌توان پی برد و خطبه فدکیه که به وسیله ایشان در مسجد رسول خدا(ص) صادر شد خود گواه این مطلب است.

حضرت فاطمه(س) به‌عنوان دخت گرامی رسول خدا(ص) و یکی از ذخایر الهی، الگویی است برای تمام خلقت و حجتی است الهی بر تمام ائمه اطهار(ع) و به تبع آنان تمام بشریت.

حضرت حجت(ع) در توصیف ایشان می‌فرماید: «در رسول خدا(ص) یک اسوه زیبایی وجود دارد.» یا اینکه حضرت امام حسن عسکری(ع) ایشان را حجت خداوند بر خودشان که حجت الهی بر مردم هستند، معرفی کرده‌اند.

در این روایات صحبت از الگو و اسوه قرار دادن شده است و در ادامه شخصی را به‌عنوان الگو معرفی کرده‌اند. از آن سو که قول و رفتار معصومین(ع) دارای حجیت قطعی است، معرفی فردی از سوی معصوم(ع) به‌عنوان الگو و اسوه، نشان‌دهنده راه و همچنین جایگاه والا و ارزشمند معرفی شونده دارد. حال که این شخص

حضرت فاطمه(س) است که به نص صریح قرآن کریم جزو پنج نور پاک اهل بیت علیهم السلام است از هر بدی و زشتی پاک و منزّه است و از عصمت و طهارت برخوردار است.

- نقش تمدنی حضرت فاطمه(س) در صدر اسلام**

باید در نظر داشت که زن در جامعه بشری دارای نقش تربیتی و مربیگری است. بسیاری از رسولان الهی که خود مربی بشریت هستند، از دامن یک زن به نبوت رسیده‌اند، چنان‌که حضرت موسی در دامن مادر و خواهر بزرگوارش پرورش یافت و رشد نمود. حضرت عیسی نیز در دامن زنی ماندن مریم پرورش یافت و از دامن ایشان به مقام نبوت دست یافت و از دامن این بانو ظهور پیدا کرد.

اولین یار و مونس رسول خدا (ص) نیز بانوی گرامی، حضرت ام‌المؤمنین خدیجه کبری (س) بود، زمانی که همه او را تنها گذاشته بودند، ایشان به کمک او آمد و زمانی که کسی به ایشان ایمان نیاورده بود، او به همسرش ایمان آورده بود.

بعد از حضرت خدیجه (س)، دختر کوچک او و رسول خدا (ص)، حضرت فاطمه (س) به‌عنوان یار و مونس ایشان بود چنان‌که پدرش او را ام ایها نامید.از آن سوی که رسول خدا(ص) ستون خیمه اسلام بودند و پایاداری ایشان موجب پایداری و صحت مکتب اسلام می‌شد، حضرت فاطمه(س) با مراقبت و حمایت از رسول خدا(ص)، موجب تقویت جبهه اسلام شده و ثبات را برای جامعه اسلامی به ابرغان آوردند.و این در زمانی است که تمدن اسلامی در مرحله دعوت قرار دارد و هنوز آن استحکامات لازم برای این تمدن نو پا ایجاد نشده است و قطعاً سال‌های اولیه برای شکل‌گیری یک مکتب، فرهنگ و تمدن از اهمیت بسیاری برخوردار است.حضور حضرت زهرا (س) در میان پرستاران و مددوا کردن مجروحین جنگ‌های صدر اسلام، یکی از عوامل ایجاد انگیزه و روحیه در میان زن‌های دیگر می‌شد که آنها نیز برای کمک به مجروحین و همچنین تأمین مایحتاج جهاد و جنگ با مشرکین دست به اقدام زده و یک استحکام و روحیه شدید در میان مجاهدین ایجاد کنند.

در جنگ احد پس از نشر شایعه شهادت رسول خدا(ص)، حضرت فاطمه(س) به همراه برخی از زنان مدینه سریعاً خود را به منطقه احد رسانده و هنگامی که پدر گرامی خویش را با دندان شکسته و بیضانی زخمی دید، صورت ایشان را شست وشو داد و جراحات پیشانی مبارکشان را درمان کرد. در جنگ احزاب نیز که هر کس به توان خود به جبهه اسلام کمک می‌کرد، ایشان نیز در پشت جبهه نان پخته بود، نانی که روز که برای فرزنداناش نان پخته بود، نتوانست بدون پدر گرامیش تناول نماید، لذا به سمت محل جنگ رفته و به پدر گفت: پدر جان! نانی طبخ کرده‌ام و نتوانستم بدون شما تناول کنم

حیوانی که داشت، این شهید بزرگوار را مثله نمود. از جمله اتفاقاتی که حضور حضرت فاطمه(س) باعث ایجاد آرامش و اطمینان خاطر مسلمین به ادامه راه آنان گردید، حضور آن بانوی گرامی در واقعه مابلهه است که با مسیحیان نجران اتفاق افتاد. این قضیه باعث نجات اسلام و شکست مسیحیان گردید و برآی جامعه اسلامی جهت ادامه راه خود اطمینان بیشتری ایجاد نمود. به دلیل اینکه بزرگان مسیحیان نجران بر این معتقد بودند که اگر رسول خدا صلی الله علیه و آله با اصحاب خویش برای مابلهه آمد، رسول الهی نیست و حقایقتی ندارد و اگر با خانواده خویش آمد، رسول خداست و بر حق است و صادق.

- ساده‌زیستی حضرت فاطمه(س)**

یکی از خصوصیات تمدن اسلامی، ساده‌زیستی و دوری از دنیاگرایی مخصوصاً در میان حاکمان جامعه اسلامی و خویشاوندان آنان است. البته باید این موضوع به صورت درست و صحیح تبیین شود. اسلام با هرگونه رهبانیت و دوری از زندگی دنیوی مخالف است و مؤمن را به استفاده از لذایذ دنیوی و حلال تشویق می‌کند. لذا دستور به خوردن و آشامیدن داده است ولی از هرگونه اسراف و تبذیر نهی کرده است. و از آن روز که تمدن اسلامی دچار دنیاگرایی قارونی شد و هم و غم حاکمان اسلامی و مسلمانان دنیاگرایی و اشرافیت شد، دچار انحراف و دوری از راه اصیل خویش شد. رسول خدا(ص) رغبت به دنیا و دنیا زدگی را یکی از عوامل تزلزل و انحطاط می‌دانند و رغبت در دنیا را موجب ایجاد غم و اندوه دانسته و زهد و مبارزه با دنیاگرایی را موجب آسایش قلب و بندن می‌دانند.

هنگامی که برخی از زنان رسول خدا(ص) از ایشان درخواست کردند تا از غنایم جنگی برایشان سهمی قرار دهد و زندگی اشرافی ایجاد کند، حضرت به شدت ناراحت شده و از آنان عزت گرفته و به مشربه ام ابراهیم رفتند و در مذمت این رفتار زنان پیامبر از سوی خداوند آیه نازل شد که در رسول خدا(ص) را انتخاب نمایند و یا دنیا را که در این صورت طلاق آن داده خواهد شد.در همه تمدن‌های بشری و حکومت‌های موجود در دنیا، حاکمان و نزدیکان آنان از یک زندگی اشرافی و تجملاتی در سطح بالا برخوردار هستند.

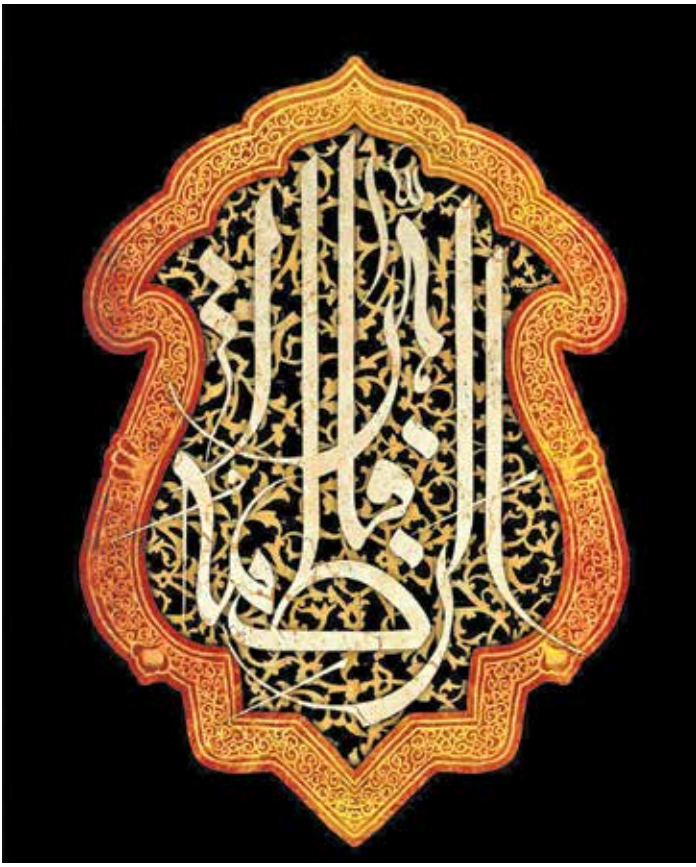
اما حضرت فاطمه(س) که دختر رسول خدا(ص) به‌عنوان حاکم جامعه اسلامی است، و هنگامی که پدر گرامی خویش را با دندان شکسته و بیضانی زخمی دید، صورت ایشان را شست وشو داد و جراحات پیشانی مبارکشان را درمان کرد. در جنگ احزاب نیز که هر کس به توان خود به جبهه اسلام کمک می‌کرد، ایشان نیز در پشت جبهه نان پخته و بخشی از نیازهای رزمندگان اسلام را تأمین می‌کرد. یک روز که برای فرزنداناش نان پخته بود، نتوانست بدون پدر گرامیش تناول نماید، لذا به سمت محل جنگ رفته و به پدر گفت: پدر جان! نانی طبخ کرده‌ام و نتوانستم بدون شما تناول کنم

د**یکی از شاخصه‌های تمدنی در شخصیت فاطمه (س)، مظلومیت ایشان است. باید توجه داشت که همیشه فلسفه نماد مشروعیت و حقانیت تمدن هان نیست گاهی مظلومیت‌های آشکاری هست که موجب جذب و دریافت عنصر ایمان می‌شود و یک درک ساده و بسیط از حقیقت در آن تمدن را ایجاد می‌کند و موجب همبستگی و یکدستی در آن تمدن می‌شود. چنانکه مظلومیت آل الله(ع) و امام حسین(ع) در واقعه کربلا، به تمدن‌ها و حکومت‌هایی که بر اساس آن مظلومیت و دفاع از آن ایجاد شده، این حالت را بخشیده است**

و برای شما نیز آوردم. رسول خدا(ص) با نگاهی مهربانانه و با صدایی خسته و بی‌رقم به ایشان فرمود: «بعد از سه روز اولین غذایی است که دارم می‌خورم.» این سخاوت و باعتماد دلگرمی مجاهدین اسلام می‌شود، قرار دهید در مقابل حضور شیطنی زنان مشرک قریش در جنگ احد که به وسیله ابوسفیان آورده شده بودند تا با رقص و آواز، دل جنگجویان مشرک را در استقامت در مقابل مسلمانان گرم کنند و در صف اول جنگ حضور داشتند و ساز و دوف می‌زدند یا شخصی مانند هند زن ابوسفیان که یک برده سیاهپوست را مأمور می‌کند تا جناب حمزه سید الشهداء را در بچه‌وار جنگ به شهادت برساند و مزد وی را از آزادی او بچوره می‌دهد و بعد از شهادت ایشان نیز از روی خصلت

- دوشنبه ۵ دی ۱۴۰۱**
- سال بیست و هشتم**
- شماره ۸۰۸۸**

چنانکه امیرالمؤمنین(ع) می‌فرماید: «بدرستی فقر موجب ذلت نفس و ایجاد سرگردانی عقل و جلب‌کننده هم و غم است.» حضرت فاطمه(س) بر اساس آن مظلومیت و دفاع از آن ایجاد شده است این حالت را بخشیده است.ستم روا شده بر دختر رسول خدا (ص) و شکوه‌ها و ناله‌های ایشان در منزل خویش، بعد از اعتراض اهالی مدینه در بیت الاحزان و قبور شهدای احد، رخدای نیست که گفته شود فقط در گذشته باقی مانده و نمی‌تواند در آینده اثرگذار و موجب رشد و تعالی تمدن اسلامی شود. این شکوه‌ها مربوط به یک مسأله است و حتی سوره هٰی (انسان) را در توصیف این اقدام خانوادگی حضرت فاطمه(س) نازل می‌کند. در مورد عایدی فدک که آن را ۲۴ تا ۷۰ هزار دینار در سال گفته‌اند ولی حضرت با تاسی به رسول خدا(ص) فقط مقدار کمی از آن را جهت برآوردن نیاز خود برمی‌داشت و بقیه را خرج عموم مسلمین می‌کرد.

- کوثر و تمدن اسلامی**

یکی از عوامل رشد و در کنار آن ترویج اسلام و به تبع آن تمدن اسلامی، وجود سادات و مهاجرت آنان به اقصی نقاط بلاد اسلامی است. سادات در بیشتر مناطق سرزمین‌های اسلامی، از ماوراءالنهر تا هند گرفته تا آفریقا پخش بودند. زمانی که علی بن موسی الرضاع) به جهت ولایتعهدی به اجبار به مرو تشریف آوردند، برداران و نزدیکان ایشان نیز به سوی ایران سرازیر شدند چنانکه مرعشی می‌نویسد: «سادات از آوازه ولایت و عهدنامه مأمون که بر حضرت امامت بناهی داده بود، روی بدین طرف نهاد و او را بیست و یک برادر دیگر بودند. این مجموع برداران و بنواعماد از سادات حسینی و حسنی به ولایت ری و عراق رسیدند.

و چون سادات خَبر غدر مأمون که با حضرت رضاع) کرد، شنیدند، پناه به کوهستان دیلمستان و طبرستان بردند و بعضی بدانجا شهید شدند و مزار و مرقد ایشان مشهور و معروف است و چون اصفهبدان مازندران در اوایل که اسلام قبول کردند، شیعه بودند و با اولاد رسول(ص) حسن اعتقاد داشتند، سادات را در این ملک مقام آسان‌تر بود.» با انتشار این سادات در مناطق مختلف بلاد اسلامی و به‌دلیل قربایتی که با رسول خدا(ص) داشتند، مردم اقبال بسیاری به آنان کرده و در صورت مسلمان نبودن، به اسلام می‌گرویدند یا اگر مسلمان بودند شیعه شده یا گرایش‌های شیعی پیدا می‌کردند.از واقعیت‌های تمدن اسلامی است که اوج تمدن اسلامی نیز قرن چهارم قمری است، به‌دلیل اینکه این قرن قرن شیعه نامیده می‌شود و سراسر جهان اسلام، حکومت‌های شیعه مانند، آل بویه، فاطمیان مصر، حمدانیان، ادربیسیان مغرب و… حضور داشتند و شیعه نیز بنای حکومتی و تمدنی او بر عقلانیت و رشد معارف و علم است.

بنابراین موضوع مهم دیگر در شرح سانسایی ایجاد وجودی حضرت فاطمه(س)، موضوع خیر کثیر (کوثر) بودن ایشان است. زیرا یک معنای کوثر همان فرزندان ایشان هستند که در تمام عالم انتشار یافته‌اند و موجب رشد و تعالی جهان اسلام

و در نتیجه تمدن اسلامی شدند.از سوی دیگر ولی لباس دختر رسول خدا(ص) از تکه پشمی است. این مسأله موجب کاهش اختلاف در جامعه اسلامی ایجاد سکون و آرامش در آن می‌شود.

- فقرزدایی از جامعه اسلامی**

یکی دیگر از اقدامات حضرت فاطمه(س) در راستای ایجاد ثبات در جامعه اسلامی، صدقات و موقوفاتی است که ایشان ایجاد می‌کردند و میان مسلمین و فقرای جامعه اسلامی توزیع می‌کردند. این یک اصل مسلم است که رسول خدا(ص) هند زن ابوسفیان که یک برده سیاهپوست را مأمور می‌کند تا جناب حمزه سید الشهداء را در بچه‌وار جنگ به شهادت برساند و مزد وی را از آزادی او بچوره می‌دهد و بعد از شهادت ایشان نیز از روی خصلت

- مظلومیت شکوه‌های حضرت فاطمه(س)**

یکی از شاخصه‌های تمدنی در شخصیت حضرت فاطمه (س)، مظلومیت ایشان است. باید توجه داشت که همیشه فلسفه نماد مشروعیت و حقانیت تمدن‌ها نیست، بلکه گاهی مظلومیت‌های آشکاری هست که موجب جذب و دریافت عنصر ایمان می‌شود و یک درک ساده و بسیط از حقیقت در آن تمدن را ایجاد می‌کند و

چنانکه امیرالمؤمنین(ع) می‌فرماید: «بدرستی فقر موجب ذلت نفس و ایجاد سرگردانی عقل و جلب‌کننده هم و غم است.» حضرت فاطمه(س) بر اساس آن مظلومیت و دفاع از آن ایجاد شده است این حالت را بخشیده است.ستم روا شده بر دختر رسول خدا (ص) و شکوه‌ها و ناله‌های ایشان در منزل خویش، بعد از اعتراض اهالی مدینه در بیت الاحزان و قبور شهدای احد، رخدای نیست که گفته شود فقط در گذشته باقی مانده و نمی‌تواند در آینده اثرگذار و موجب رشد و تعالی تمدن اسلامی شود. این شکوه‌ها مربوط به یک مسأله است و حتی سوره هٰی (انسان) را در توصیف این اقدام خانوادگی حضرت فاطمه(س) نازل می‌کند. در مورد عایدی فدک که آن را ۲۴ تا ۷۰ هزار دینار در سال گفته‌اند ولی حضرت با تاسی به رسول خدا(ص) را انتخاب نمایند و یا دنیا را که در این صورت طلاق آن داده خواهد شد.در همه تمدن‌های بشری و حکومت‌های موجود در دنیا، حاکمان و نزدیکان آنان از یک زندگی اشرافی و تجملاتی در سطح بالا برخوردار هستند.

عروج به عالی‌ترین مراتب کمال

قرآن کریم انسان را به الگوبرداری از بهترین انسان‌ها توصیه می‌کند. از بهترین الگوها برای انسان حضرت زهرا سلام‌الله علیها است.

◀ **حجت‌الاسلام محمد مدافع‌کمل** دین‌پژوه

ایشان الگوی راستین برای تمام منتظران و پرچمدار دفاع از حریم ولایت و امامت هستند، شخصیتی که قائم آل محمد(ص) او را الگوی خود می‌داند و می‌فرماید: «دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله برای من الگوی نیکوست.»

ایشان الگو برای تمامی انسان‌ها و حجت‌خدا بر امامان معصوم(ع) و تمامی بشر است. با معرفی ابعاد اخلاقی و شخصیتی ایشان می‌توانیم وظایف خود را در این راه بهتر بشناسیم و طبیعتاً به وظایف خود به‌ترین شایسته‌تر عمل کنیم. لذا در این مقال با اشاره به شرح مختصری از فراز اول زیارت حضرت به گام‌های سیاسی ایشان در دفاع از حریم ولایت پرداخته تا با معرفی الگویی برای منتظران و روشن ساختن جامعه و افکار عمومی با ابعاد نورانی شخصیت ایشان قدمی در اصلاح جامعه و سیر به سمت تعالی برداشته باشیم.

شرح فراز اول زیارت حضرت زهرا (س): «ای آرموده! تورا آرمود خدایی که تو را آفرید پیش از آنکه تو را بیافریند. پس تورا در برابر آزمایشش شکبیا یافت.» برای روشن شدن این فراز از زیارت که به بلا و میثاق و وفای به عهد حضرت اشاره می‌کند از فراز دوم دعای ندبه کمک می‌گیریم.در این فراز آمده است:

«خدایا ستایش از آن توست بر آنچه جاری شد بدان قضا و قدر تو درباره بندگان مقربت، آنان که خالص گردانیدی آنان را برای خود و دین خود، چون انتخاب کردی برای آنها، آن نعمت شایان پایداری که نزد توست، نعمتی که زوال و نابودی برایش نیست، (و این) پس از آنی (بود که) با آنها شرط کردی تا تکانه نگیرند از رحمت (و ریاست‌های) این دنیای پست و از زینب و زینور و آنها نیز شرط تورا پذیرفتند و تو نیز وفای آنها به این شرط را دانستی و آنان را پذیرفتی و مقرب درگاهشان کردی و از پیش برای ایشان نامی بلند و ثنایی آشکار مقرر کردی و برایشان فرشتگانت را فرورستادی و آنها را به وحی خود گرامی داشتی و به علم خود برایشان کردی و واسطه درگاهت و وسیله‌ای به سوی خشنودیت قرارشان دادی.»

استخلاص اولیای الهی، نخست پس از میثاق است و تحمیلی نیست که این میثاق، میثاق زهد و پیمان بلاست که همه مراحل دنیا را شامل می‌شود آنها پیش از تحقق این ابتلائات است، اما نتیجه این میثاق و وفای آنها چیست؟ «فقیهتلم و قریبتم و قدمت لهم الذکر العلی و الثنا العلی»؛ یعنی خدای متعال آنها را پذیرفته است و مقرب درگاه الهی شده‌اند و پیش از آنکه در عالم دنیا ظهور پیدا کنند، نام آنها را بالا برده و ثنای آنان را در کتب آسمانی و غیر آن آورده است. در واقع، نتیجه این میثاق و بلا و وفا دوام است: یکی ضیافت اختصاصی و دیگری شفاعت؛اگر انسان این مراحل را بپیماید می‌تواند به حمد بر بالای اولیای خدا برسد.

حال می‌توان گوشه‌ای از فراز بلند زیارتنامه حضرت را درک کرد که از یک سو به امتحان الهی نسبت به صدیقه طاهره توجه داده می‌شود و از سوی دیگر صبر و وفای ایشان به آن امتحان بیان می‌شود. همانطور که ملاحظه شد اولین فراز اشاره دارد به عالمی پیش از این عالم که حضرت فاطمه(س) در آن مورد امتحان و ابتلا قرار گرفت، عالم «ذر» یا همان عالم «الست» یا عالم «قالوایی» و میثاقی که از آن حضرت گرفته شده. این سنت الهی است که خداوند متعال هر نفس را مورد ابتلا و امتحان قرار می‌دهد تا عیار صداقت و اخلاص بندگان را محک بزند.

میثاق و امتحانی که خداوند در عالم «ذر و الست و قالوایی» از حضرت زهرا(س) گرفت این است که آن حضرت نه تنها به رسول الله(ص) ایمان بیاورد و نصرت برساند، بلکه به ولی و امام زمان خود یعنی امام علی(ع) نیز ایمان آورد و به آن حضرت یاری برساند که آن حضرت(س) هم در شرایطی که همه مردم به واقعه غدیر پشت کرده بودند، نه تنها به ولایت امام(ع) مؤمن بود بلکه در نصرت رساندن حضرت علی(ع) از جانشان هزینه کردند. از این رو می‌گوییم «امتحنک الله الذی خلَق قِبَل اِن یخلُک»؛ و در این مسیر حضرت شکبیا بودند «فوجِبَک لما امتحنک صابره»؛ عروج و صعود از عالم «ناسوت» و رسیدن به عالم «لاهووت» و به مقام «راضیه مرضیه» که بدون واسطه ندای «یا اینها النفس المطمئنه» رجعی الی ربک راضیه مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلنی جنتی» که در آن راه عبور از دالان ابتلائات، مشکلات و سختی‌ها امکان‌پذیر نیست؛ از همین رو قیران کریم در آیه ۶ سوره انشقاق می‌فرماید: «یا ایها الانسان انک کادح الی ربک کدحاً فخلّاقه ای؛ انسان بدرستی که تو در راه پروردگارت تلاش می‌کنی و بالاخره او را دیدار خواهی کرد.» حضرت فاطمه در زمانش و نصرت رساندن به وی با بلا و مصیبت‌هایی روبه رو شد که هر کدام از آنها تلخ‌تر از دیگری بود. در هر حال شرط رسیدن به مقامات بالای انسانی و عروج به مراتب کمال پذیرفتن عهد و میثاق و قبولی در امتحان و ابتلای الهی است، اگر حضرت زهرا(س) برترین بانوی عالم هستی و الگوی جهانیان و حجت خدا بر امامان معصوم(ع) شد، به خاطر قبولی در امتحانات الهی و پذیرفتن شرط بود.